

Operatie Provide Care

Duur missie: 29 juli - 4 september 1994

Aantal militairen: 112

Dodelijke slachtoffers: geen

Dapperheidsonderscheidingen: geen

Achtergronden

Geografie

Het Grote Merengebied omvat Rwanda, Burundi, Uganda, (het oosten van) Congo en (delen van westelijk) Tanzania en Kenia. Het is een van de dichtstbevolkte gebieden van Afrika. De vulkanische grond behoort tot de meest vruchtbare van het continent. Het gebied is hoger gelegen dan de omringende landen, waardoor het klimaat, anders dan in de rest van equatoriaal Afrika, subtropisch aandoet. Tropische ziekten komen daardoor in deze regio minder voor dan in andere delen van Afrika.

Kolonisten in het Grote Merengebied

De eerste Europese ontdekkingsreizigers arriveerden in het midden van de negentiende eeuw in het gebied. Vanaf ongeveer 1880 werd Afrika het doelwit van een ongekende Europese expansiedrift. De eerdere informele invloed van de Europese mogendheden, gebaseerd op militaire en economische overheersing, maakte plaats voor direct koloniaal bestuur. Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en België verdeelden het Grote Merengebied. Het huidige Uganda en Kenia kwamen in Britse handen, Duitsland claimde Rwanda, Burundi en Tanzania, terwijl de toenmalige koning van België, Leopold II, Congo als persoonlijk bezit verwierf (in 1908 ging de kolonie over naar de Belgische staat). Na de Eerste Wereldoorlog verloor Duitsland zijn Afrikaanse bezittingen. Het moest Tanzania aan het Verenigd Koninkrijk afgestaan; Rwanda en Burundi kwamen in Belgische handen.

Tegenstellingen tussen de Hutu's en de Tutsi's

In het Grote Merengebied vormden de Hutu's en de Tutsi's de belangrijkste bevolkingsgroepen. Tutsi's leefden veelal van de veeteelt; Hutu's van de landbouw. Doordat het bezit van vee meer aanzien genoot, vormden Tutsi's van oudsher de aristocratie. Tegenstellingen tussen deze groepen in Rwanda, Burundi, oostelijk Congo en in veel mindere mate ook in Uganda zouden uiteindelijk het hele Grote Merengebied destabiliseren. Deze ontstonden doordat de Europese koloniale bestuurders de onderlinge verschillen tussen de Hutu's en de Tutsi's uitlegden als een feodale indeling van de maatschappij. In hun ogen vormden Tutsi's de sociaaleconomisch elite en bewerkte de Hutu-meerderheid als horige boer het land. De Europeanen meenden ook duidelijke etnische verschillen tussen Hutu's en Tutsi's te onderkennen. Met name in Rwanda en Burundi versterkten de kolonisten het onderscheid tussen beide bevolkingsgroepen. Tutsi's kregen er bijvoorbeeld betere banen en meer privileges. Op deze wijze gebruikten de Belgische en Duitse kolonisten de Tutsi-elite om hun greep op het land te vergroten, waardoor het sociale evenwicht tussen de twee bevolkingsgroepen verloren ging.

Rwanda

Na de Tweede Wereldoorlog veranderde het Belgische beleid in deze kolonie ten gunste van de Hutu-bevolking. Daardoor kreeg de elite van deze bevolkingsgroep grotendeels het bestuur in handen toen Rwanda in de periode 1959-1961 zijn onafhankelijkheid verkreeg. Zij waren jarenlang onderdrukt door de Tutsi's en grepen hun machtspositie nu aan om dat te vergelden. Al in november 1959 kwam het tot een gewelddadige uitbarsting. Tijdens een grote boerenopstand werden vele Tutsi's vermoord of verjaagd. Talloze anderen vluchtten naar Uganda, waar zij tientallen jaren in ballingschap verbleven. Zij zouden zich verenigen in het gewapende *Front Patriotique Rwandais* (FPR).

Het FPR, gesteund door het Ugandese leger, viel in oktober 1990 Rwanda binnen. Dit zette de relaties tussen de Hutu's en de in Rwanda achtergebleven Tutsi's opnieuw op scherp. Veel Hutu's zagen hen als handlangers van het FPR. Met een effectief propaganda-offensief, waarin de Tutsi's als kwaadaardig en onmenselijk werden afgeschilderd, wist de overheid de Hutu-bevolking op te zwepen de wapens op te nemen tegen Tutsi's en gematigde, verzoeningsgezinde Hutu's. De moord op de Rwandese Hutu-president Juvénal Habyarimana op 6 april 1994 (zijn vliegtuig werd neergeschoten) leidde vervolgens tot een goed georkestreerde, ongekeerde massaslachting van Tutsi-burgers en gematigde Hutu's door Hutu's uit alle gelederen van de bevolking. Een dag later werd ook de premier, Agatha Uwilingiyimana, met haar escorte van tien Belgische blauwhelmen op brute wijze om het leven gebracht. De goed getrainde troepen van het Tutsi-rebellenleger FPR gingen hierop in het offensief en veroverden binnen drie maanden bijna geheel Rwanda. Uit angst voor wraakacties sloegen ditmaal de Hutu's massaal op de vlucht, vooral naar Congo. De genocide en represailles van het FPR kostte binnen enkele weken tijd circa 800.000 Tutsi's het leven.

Mandaat, taken en organisatie

Nederland was al halverwege mei 1994 benaderd door de Verenigde Naties met het verzoek troepen te leveren voor de versterking van UNAMIR, maar het Ministerie van Defensie had daar in eerste instantie negatief op geantwoord. Niet alleen achtte het departement de risico's van de uitzending te groot, ook de personeelskrapte bij de krijgsmachtdelen speelde mee in deze afweging. De humanitaire tragedie nam in juli echter zulke vormen aan, dat alsnog de mogelijkheid werd bekeken om militairen naar Rwanda te zenden, niet voor UNAMIR, maar voor het lenigen van de humanitaire nood. Alleen al naar de Oost-Zairese stad Goma, vlak over de Rwandese grens, waren meer dan een miljoen Rwandezes gevlucht voor de RPF, dat Rwanda in onverwacht korte tijd in handen had weten te krijgen. De vluchtelingen waren vooral Hutu-burgers en leden van de Hutu-milities.

Op 22 juli 1994 vond minister van Ontwikkelingssamenwerking J.P. Pronk, die het rampgebied kort daarvoor had bezocht, gehoor bij zijn medebewindslieden en besloot het kabinet met instemming van de Tweede Kamer militairen te sturen naar de geteisterde regio. Nog dezelfde dag zaten vertegenwoordigers van de verantwoordelijke ministeries met elkaar om de tafel om op basis van een behoeftestelling door de VN-vluchtelingenorganisatie UNHCR (de organisatie van de *United Nations High Commissioner for the Refugees*) de aard en omvang van de hulpverlening te

bespreken. Kort na de eerste vergadering kwam men op 'Plein 4' tot de conclusie dat een beperkte groep militairen voor een periode van zo'n vijf weken in het rampgebied kon worden ingezet. Met welke middelen de Nederlandse krijgsmacht het best kon bijdragen was op dat moment nog niet duidelijk. Daarom stuurde Defensie een verkenningseenheid naar Afrika. Tevens besloot het ministerie een eerste medisch team van twee artsen en vier verplegers uit te zenden. Totaal ging het om acht personen van drie krijgsmachtdelen. Zij stonden onder leiding van luitenant-kolonel A.N. van de Graaf, hoofd van de Stafgroep Operationele Plannen, Evaluatie en Rapporteringen van de Luchtmachtstaf.

Het Nederlandse aandeel

Eind juli reisde de groep met een vertegenwoordiger van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, brigadegeneraal b.d. J.M.H.M. Steenaert, naar Goma. Nog voordat de verkenners goed en wel waren gearriveerd, kregen zij te horen dat de regering met de goedkeuring van Operatie *Provide Care* definitief had besloten om een detachement militairen naar de regio Goma uit te zenden. Het verkenningsteam ging daarop als kwartiermakergroep aan de slag. De delegatie trof een chaos van jewelste aan. De omvang van de humanitaire ramp die zich in Goma voltrok was nauwelijks te bevatten. Een delegatielid rapporteerde: "We baanden ons een weg de heuvel op, naar het cholera-kamp. De situatie daar was werkelijk onbeschrijfelijk. Er lagen daar mensen gewoon in rijen dood te gaan en uit te drogen, werkelijk mensonterende toestanden kregen we te zien. Ik zie nog het beeld voor me van een vrouw die, helemaal uitgedroogd, op handen en voeten over vlijmscherp lavagesteente naar een waterkraan aan het kruipen was. Maar ook de zoete, weeïge lucht van lijken, de geur van de talloze houtvuurtjes en kinderen die doelloos rondliepen omdat ze hun ouders kwijt waren, of hulpeloos bij hun dode ouders zaten: het staat me allemaal nog helder voor de geest."

Kapitein-arts drs. P. Dirven, die deel uitmaakte van het medische team, ging in *Katale* direct aan de slag. Ook hij zag zich geconfronteerd met de verschrikkingen: "Toen ik in Katale aankwam, woedde de cholera-epidemie in volle hevigheid. Er stierven hier 100 tot 150 mensen per dag, zonder dat er een fatsoenlijke voorziening bestond om de lijken te begraven. Er was zelfs geen ongebluste kalk. Ze werden dus maar gewoon opgestapeld. Na een dag of drie lagen er ruim 400 en dat begon natuurlijk enorm te stinken. Toen zijn ze uit arren moede maar met een bulldozer in een soort ravijn geschoven en bedekt met stenen van gestolde lava. Gelukkig is cholera eenvoudig te behandelen: je moet het vocht dat de patiënt door de diarree verliest weer aanvullen, via de mond of via een infuus. Dan zie je iemand in anderhalve dag van bijna dood weer heel behoorlijk opknappen en lopend de tent verlaten."

Als *follow-up* werden in Nederland voorbereidingen getroffen voor de uitzending van het *Netherlands Detachment Provide Care* (NLDetPC). Dit ging bestaan uit een medisch team met personeel van de Koninklijke Marine, de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht; een eveneens krijgsmachtbrede transporteenheid en een *movement control unit* (Movcon); een watertransporteenheid van de Koninklijke Landmacht en een groep mariniers voor de bewaking van de hulpgoederen. Luitenant-kolonel Van de Graaf zou ook over het NLDetPC het bevel gaan voeren. Het detachement bestond voornamelijk uit vrijwilligers en vertrok in kleine groepen tussen

30 juli en 5 augustus 1994 naar Goma.

Hoewel het aanvankelijk de bedoeling was om een Nederlands veldhospitaal in Goma te plaatsen, concludeerde het verkenningsteam dat de medische eenheid, die onder leiding stond van kolonel-vlieger-arts M.E. Jansen, zich beter kon aansluiten bij de hulporganisaties Artsen zonder Grenzen (AzG) en Memisa in de cholera-kampen. Zo was er geneeskundig personeel van de Nederlandse krijgsmacht werkzaam in de vluchtelingenkampen *Mugunga* en *Katale*. In het laatstgenoemde kamp behandelde een groep medici van AzG samen met Nederlandse militairen cholera-patiënten in een groot zorgcentrum. Later werd dit hospitaal opgesplitst in twee behandelcentra, *Katale-I* en *Katale-II*, met uitgebreidere voorzieningen voor onder meer klinische patiënten. Ook ondersteunde het defensiepersoneel Memisa, dat in *Mugunga* aanwezig was met een klein hospitaaltje. Hier werden 631 patiënten behandeld. Tot slot richtte de geneeskundige eenheid een medische hulppost in bij het Israëlische veldhospitaal in Goma.

Met uitzondering van het medische personeel dat met AzG samenwerkte, werden de Nederlandse militairen zelf ondergebracht in een tentenkamp direct naast het basiskamp van de hulpverleningsorganisatie. Dit bevond zich in de tuin van Hotel *Karibu* aan de oevers van het Kivumeer, ten westen van Goma, op zo'n dertig minuten rijden van het vliegveld. Een bungalowtje dat normaal aan toeristen werd verhuurd, diende als opslag voor de medische goederen. Tevens konden het Nederlandse personeel en andere hulpverleners er terecht voor een medisch consult. De commandopost van het Nederlandse detachement bevond zich in een nabijgelegen tent. Door het uitbreken van allerlei epidemieën voerde het medische team van Defensie zelf ook vaccinatiecampaagnes uit in de kampen. Ondanks het feit dat het sterftecijfer na een aantal weken sterk terugliep, was medio september naar schatting acht procent van de vluchtelingen – circa 50.000 mensen – overleden.

De samenwerking van het defensiepersoneel met de hulpverleningsorganisaties leverde wisselende ervaringen op. Personeel van Memisa stelde de bijstand van het detachement zeer op prijs, terwijl AzG zich zoveel mogelijk distantieerde van de militairen om zichzelf niet onnodig in gevaar te brengen. Zo wilde AzG-personeel de militairen niet in uniform op het kamp ontvangen. Dit wekte enig onbegrip op bij de Nederlandse militairen, die zich evenwel schoorvoetend omkleedden in burgerkledij alvorens het AzG-terrein te betreden.

Het Nederlandse personeel dat werkzaam was in de hulppost bij het Israëlische veldhospitaal hield zich voornamelijk bezig met medische nazorg. Dit hospitaal was de meest geavanceerde medische voorziening in de verre omtrek, met afdelingen voor onder meer kindergeneeskunde, chirurgische behandelingen en röntgenopnamen. Tot 30 augustus, toen het Israëlische veldhospitaal werd ontmanteld, werden in totaal 312 patiënten in de Nederlandse post verpleegd en behandeld.

De transporteenheid

De algehele leiding van de transporteenheid van het detachement lag bij kapitein E.H.A.M. Rovers (KL). De chauffeursgroep had verschillende taken. In de eerste dagen werden vooral veel goederen op het vliegveld gelost en door Nederlandse vrachtwagens overgebracht naar de *compounds* van

de Belgische en Nederlandse afdelingen van AzG. Een ter plaatse geformeerde transportgroep-gewondenhulp richtte zich daarna op het overbrengen van gewonden uit de vluchtelingenkampen naar (meestal) het Israëliësch veldhospitaal. Het ging hier vooral om mensen die acute of intensieve hulp nodig hadden. Voor de transportleden was dit gewondenvervoer niet altijd gemakkelijk. "Bij aankomst in het Israëliësch hospitaal, bleek soms wel 90% van de gewonden tijdens het transport te zijn overleden", aldus korporaal J. Pronk.

Zeer belangrijk in het rampgebied was de watervoorziening. Schoon drinkwater was immers van levensbelang in de strijd tegen epidemische ziekten. De watertransporteenheid van de Koninklijke Landmacht vervoerde in totaal ruim 4.500 kubieke meter schoon water met enkele uit Nederland overgevlogen waterwagens, en met door de Amerikanen beschikbaar gestelde 18-tons watertrucks. Ten slotte speelde de transportgroep een rol bij het vervoer van allerhande goederen naar de verschillende vluchtelingenkampen rond Goma.

Tweemaal verzorgden de Nederlanders een transport van hulpgoederen naar een vluchtelingenkamp van AzG bij de plaats Uvira, aan de noordoever van het Tanganyikameer, op bijna 300 kilometer afstand van de uitvalsbasis. De eerste expeditie verliep vlekkeloos, maar dat gold niet voor de tweede. Bij een *roadblock* op een van de provinciegrenzen hielden Zaïrese militairen, die "met een flinke joint aan het bier zaten", het konvooi aan. Konvooicommandant eerste luitenant R. Krekelberg (KL) en sergeant J. van Leest, met duizend dollar in zijn onderbroek voor noodgevallen, reden op dat moment voorop: "Terwijl door een Zaïrese militair een Kalashnikov onder mijn kin werd gehouden, moest ik uitstappen en 'les papiers' laten zien. Ik liet hem keurig netjes mijn rijbewijs zien en deed of mijn neus bloedde. Hij werd kwaad en er volgde een discussie. Een aantal van de Zaïrese militairen was behoorlijk dronken. Zij maanden de *local* die we bij ons hadden uit te stappen en deelden hem een paar rake klappen uit. Binnen een twintigtal minuten was de groep Zaïrese militairen aangezwollen tot zo'n 30 man die onze wapens en onderscheidingstekens in beslag namen. En passant – en dat vond ik misschien nog wel het meest lugubere – werd een passerende rouwstoet van de weg gemept, waarbij de sinaasappelen uit de fruitmand op de kist letterlijk door de lucht vlogen. Na zo'n vier tot vijf uur bij de versperring te hebben stilgestaan, moesten we weer in de vrachtwagens plaatsnemen en ging het – samen met de Zaïrese militairen – naar Uvira. Zij wilden zich verzekeren van het feit of ze niet toch met 'terroristen' van doen hadden. Bij aankomst in het vluchtelingenkamp sneden ze vervolgens alle dozen die we bij ons hadden open op zoek naar wapens." Nadat onder toezicht van de Zaïrese 'begeleiders' de vrachtwagens waren gelost, zetten de Nederlanders koers naar de haven van Bukavu om hulpgoederen te laden die per schip over het Kivumeer waren aangevoerd. Direct na aankomst van dat schip werden de twee Nederlandse militaire begeleiders, onder wie een vrouwelijke chauffeur, door de Zaïrese militairen hardhandig aangepakt omdat een paspoort geen visumstempel droeg én omdat beiden hun wapens in een plunjezak hadden weggestopt. Dit maakte hen volgens de Zaïrese militairen tot wapenhandelaars. Beiden werden gearresteerd en op de kade in de boeien geslagen. Na een urenlange discussie en "enig schuiven met geld" herkregen zij uiteindelijk hun vrijheid en mochten zij zich bij de overige Nederlandse militairen voegen. Na een overnachting op de kade van Bukavu zette het konvooi zich de volgende morgen weer in beweging naar Uvira, waar het voor de tweede maal een lading hulpgoederen loste. Uiteindelijk

nam de "enerverende reis", waarbij de betrokkenen "het gevoel hadden van God en alles verlaten te zijn", vier dagen in beslag.

De controleposten van Zairese militairen waren niet de enige uitdaging waar de transporteurs mee te maken kregen. De wegen van en naar de kampen lagen vaak bezaaid met lijken, waartussen vluchtelingen kriskras laveerden. "De wegen waren soms zó druk, dat we tijdens het transport regelmatig iemand aanreden", aldus korporaal Pronk. Daarnaast was de staat van de wegen bepaald niet optimaal. Over de veelal onverharde wegen mochten de chauffeurs blij zijn als ze een snelheid van twintig kilometer per uur haalden. Op deze onbegaanbare wegen kwamen de trucks ook herhaaldelijk vast te zitten. De massaal toegestroomde bevolking hielp dan vaak met het losduwen van het voertuig, om vervolgens geld te eisen, soms met de nodige geweldsdreiging om hun eis kracht bij te zetten.

Ondanks zulke incidenten was de verhouding tussen de Nederlandse militairen en de plaatselijke bevolking over het algemeen goed. Al was het alleen al omdat het detachement de arme woonwijken van Goma soms van water voorzag. De Zairese bevolking leed namelijk zelf ook onder de situatie. Door de grote vluchtelingenstroom uit Rwanda was het eten en drinken een stuk duurder geworden, waren de openbare voorzieningen overbelast geraakt en vormde de bevolking van Goma opeens een minderheid in haar eigen stad. Een Italiaanse pastoor in Goma, T. Barbona, had zich namens de stad tot de Nederlanders gewend met het verzoek om schoon drinkwater. Onverwacht snel werd zijn verzoek ingewilligd. Door coördinatieproblemen bleken enkele *Oxfam*-wateropslagplaatsen al bevoorrad te zijn, waardoor de chauffeurs water over hadden. "Die eerste dag konden ze hier 35.000 liter kwijt. De mensen uit de buurt gooiden van puur enthousiasme het water over zich heen", liet Barbona later weten.

Ten westen van de stad was de situatie tegelijkertijd explosief. Hier verbleven onder meer tienduizenden Rwandese militairen van het verslagen regeringsleger. Het kwam herhaaldelijk voor dat Zairese en Rwandese militairen met elkaar slaags raakten. Ook het Nederlandse detachement had grote moeite met de Rwandese militairen. In het begin van de uitzending kwam het meer dan eens voor dat zij voedseldistributiecentra bestolen en voedseltransporten tegenhielden, om zo de eerste keus te hebben. Mariniers bewaakten daarom de hulpgoederen. In de meeste vluchtelingenkampen was de situatie overigens een stuk beter. Slechts een enkele keer kwam het tot een geweldsuitbarsting, maar dat was dan niet tegen de Nederlandse militaire hulpverleners gericht. Zo werd in *Mugunga* voor de ogen van de Memisa-staf, die op dat moment uit voornamelijk Nederlandse militairen bestond, een man gelyncht. Ook verjaagde een met stokken en kapmesses bewapende menigte enkele hulpverleners in de vluchtelingenkampen tussen Bukavu en Uvira. Gelukkig wisten de Nederlanders de meeste situaties waarbij escalatie dreigde te sussen door de aanstichters geld toe te stoppen.

De Movement Control Unit

Buiten het basiskamp, op het vliegveld van Goma, verbleven de manschappen van de *Movement Control Unit (Movecon)*. Zij hadden het toezicht over de coördinatie van het personen- en goederenverkeer van en naar de luchthaven. Aanvankelijk zouden zij alleen voor AzG werken,

maar op verzoek van de UNHCR werden zij tevens belast met het coördineren van alle humanitaire vluchten. Naar Afrikaanse begrippen was het vliegveld van Goma in goede staat. Op de geasfalteerde lange brede banen konden zelfs 'vliegende schuren' als Galaxies en Antonov 124's landen. In samenwerking met de UNHCR zorgden de Nederlanders dat de aan- en afvoer van goederen en personeel gestructureerd verliep. Onder leiding van majoor D. Penning werkten de 'Movconners' in ochtend- en middagdiensten. Vijf landmachtmilitairen van het detachement gingen in op een verzoek van de UNHCR om langer te blijven en werkten tot 12 november 1994 in Goma. In totaal handelde de eenheid 1.283 vluchten, 4.696 passagiers en 8.059 ton vracht af.

Einde van Provide Care

Op 4 september beëindigde Nederland de missie en vertrok de eerste retourvlucht via Entebbe richting Nederland. Het logistieke personeel kwam begin november terug. Volgens minister van Defensie J.J.C. Voorhoeve hadden de Nederlandse militairen met hun humanitaire missie veel lof geoogst. In een brief aan de Tweede Kamer merkte hij op dat het detachement "de grootst mogelijke waardering verdient".

KLu-operaties na Provide Care

Alle hulpverlening ten spijt bleef de situatie in Midden-Afrika ook nadien precair. Humanitaire hulpverlening bleef onverminderd nodig. Daarom ondernamen KLu-vliegtuigen ook na 1994 nog diverse vluchten naar Centraal-Afrika. Op 4 oktober 1996 bijvoorbeeld, toen de spanningen tussen Rwanda en Zaïre waren opgelopen, vloog een C-130 met een noodhospitaal van Frankfurt naar Nairobi. Daar nam het vliegtuig extra goederen in en werd het voorzien van Rode Kruisstickers. Vervolgens vloog het toestel verder naar eindbestemming Goma. Op 3 november 1996 haalde de KDC-10 *Prins Bernhard* 32 ton aan goederen op bij het distributiecentrum van UNICEF in het Deense Kastrup en bracht die naar Entebbe in Uganda. Aan het eind van dezelfde maand bracht, op verzoek van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking, een Hercules medicijnen, tenten, voedsel, watertanks en ook vijf hulpverleners van Memisa naar de Rwandese hoofdstad Kigali. Begin 1997 maakte 334 Squadron wederom enkele hulpvluchten naar het crisisgebied, onder andere voor het VN-kinderfonds UNICEF (*United Nations Children's Fund*), waarbij 70 ton *high energy biscuits* en waterzuiveringsinstallaties in Kinshasa werden afgeleverd. Met majoor A.A.J. van Huet als gezagvoerder vertrok een KDC-10 op 14 februari vanaf Eindhoven via Luxor in Egypte naar de luchthaven van Kinshasa, waar het toestel een dag later arriveerde. Op 17 februari keerde de KDC-10 weer terug. Een dergelijke trip werd tussen 21 en 24 februari herhaald, ditmaal met majoor F. van der Vaart als gezagvoerder. Eind dat jaar vertrok een Hercules met 8,8 ton medicijnen en medisch materiaal van Memisa naar Nairobi. Ter plaatse maakte de C-130 enkele pendelvluchten naar Isiro en Kisangani, waarbij ongeveer 40 ton medisch materiaal werd overgevlogen voor 25 ziekenhuizen en 324 gezondheidsposten in de provincie Opper-Zaïre. In januari 1998 ten slotte, bracht de *Jan Scheffer* nogmaals 55 ton aan hulpgoederen naar het Grote Merengebied.

Commissie van Onderzoek

De Veiligheidsraad stelde op 16 augustus 1995 (resolutie 1013) een Commissie van Onderzoek in naar wapenleveranties aan voormalige Rwandese regeringstroepen in juni 1994. Luitenant-kolonel

Encyclopedie internationale operaties (splitsing Inzet in het Grote Merengebied)

J. Meijvogel van de Koninklijke Marechaussee was van 2 november 1995 tot 10 maart 1996 lid van deze commissie. De commissie stelde met grote mate van zekerheid vast dat de leveranties inderdaad hadden plaatsgevonden.

Commandant Netherlands Detachment Provide Care (NLDetPC)

lkol A.N. van de Graaf (30 juli 1994 – september-november 1994)

Commandant verkenning- en medische eenheid

lkol A.N. van de Graaf (eind juli 1994 – september-november 1994)

Commandant geneeskundige eenheid

kol M.E. Jansen (eind juli 1994 – september-november 1994)

Commandant transportafdeling

kap E.H.A.M. Rovers (30 juli-5 augustus 1994 – september-november 1994)

Commandant movement control unit

maj D. Penning (eind juli 1994 – september-november 1994)

Vertegenwoordiger van het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking

bgen b.d. J.M.H.M. Steenaert (eind juli 1994 – september-november 1994)

Aanbevolen literatuur

Herinneringsboek *Care Provided*. Directie Voorlichting Ministerie van Defensie (Den Haag 1994).

Leusden, A.J. van. 'Humanitaire hulp door Nederlandse militairen in Zaïre: een civielmilitaire samenwerking', *Militaire Spectator* 164-7 (1995) 309-318.

Loo, P.E. van, *Crossing the border. De Koninklijke Luchtmacht na de val van de Berlijnse Muur* (Den Haag 2003).